

Luke 7 Elsa Laula (Renberg) (1877 – 1931) – reineier, aktivist og politiker fra Sør-Sápmi

Elsa Laula var kvinnen som talte kolonimakten midt i mot. Hun kjempet for reineieres bruksrett til beiteområder og for samers rett til utdannelse og eget språk. Hennes mot og drivkraft har gjort henne til ikon og forbilde for et helt folk.

Da hun, 6. februar 1917, åpnet det første samiske landsmøtet i Metodistkirken i Trondheim, gjorde hun det med disse ordene:

«Når samer fra begge sider av grensa i dag rekker hverandre hånden er det med håp om et godt resultat, bedre forståelse mellom bosittende folk og samer så de kan oppnå å få sine krav oppfylt».

76 år senere var det nettopp denne datoen, 6. februar, som skulle bli samenes nasjonaldag.

Landsmøtet var Elsa Laulas initiativ, og det var hun som stod for organiseringen. Det første landsmøtet hadde en kvinneandel på 25 prosent, og de to viktigste sakene som ble diskutert var ny reindriftslov og krav om egne samiske skoler der barna kunne få undervisning på morsmålet sitt.

Elsa Laula ble født i Sør-Sápmi – familien hennes var reindriftssamer – og da den nye grensa mellom Norge og Sverige ble trukket, var det gjennom familiens flytterute. Den svenske staten beslagla familiens landområder, fordi samer ikke hadde rett til å eie land og drive jordbruk i Sverige, og med det mistet Elsa Laulas familie også stemmeretten, fordi stemmerett var forbeholdt borgere som eide jord.

22 år gammel opplevde Elsa Laula at faren og lillebroren hennes ble drept – de to ble funnet druknet, på bunnen av et tjern, surret inn i fiskegarn. Drapene ble aldri etterforsket, men antageligvis ble de tatt av dage etter en lang konflikt med svenske nybyggere som hadde okkupert samenes reindriftsland. Elsa Laulas far hadde kjempet for retten til å dyrke jorda han før hadde eid, og drapene skjedde dagen før saken deres skulle opp i retten.

Som de fleste andre samiske barn hadde Elsa Laula blitt sendt på internatskole, og hun hadde vist seg som et usedvanlig begavet barn. Samiske kvinner hadde liten eller ingen tilgang på høyere utdannelse på begynne-tallet, men i 1903, 26 år gammel, søkte hun dronning Sofia om et stipend for å reise til Stockholm og utdanne seg til jordmor – og søknaden ble innvilget.

Det var i Stockholm at Elsa Laulas politiske engasjement for alvor våknet. Her møtte hun likesinnede. Hun traff samiske aktivister og kvinneaktivister, hun bygget relasjoner til politikere og journalister og hun stiftet Lapparnas Centralförbund – verdens første samiske interesseorganisasjon. Som leder for Lapparnas Centralförbund ga hun i 1904 ut kampskriftet *Inför lif eller död*, og Laula ble med det den første samiske kvinnen som utga en bok.

I 1910 dannet hun en samisk kvinnesaksforening, og syv år senere arrangerte hun altså det første samiske landsmøtet, en ide hun hadde båret på, og jobbet med, siden opprettelsen av Lapparnas Centralförbund i 1904.

Elsa Laula var en pioner og en foregangskvinne. Hun startet en kamp som fortsatt kjempes. En kamp mot fornorskning, undertrykking og for synliggjøring og bevaring av urfolks kultur og tradisjoner.

I 2003 ble 6. februar (åpningsdagen for det første samiske landsmøtet) samefolkets nasjonaldag, dagen feires i både Norge, Sverige, Finland og Russland og er offisiell flaggdag i Norge. Samme år ble *Inför lif eller död* utgitt på nytt, og i 2017 ble Elsa Laulas fødselsdag, 29. november, offisiell samisk flaggdag.

I februar 2019 ble Elsa Laula den første samiske kvinne på sokkel – skulpturen, som er laget av kunstneren Ellen Jacobsen, står utenfor rådhuset Vefsn (i Mosjøen). I 2020 fikk plassen utenfor Metodistkirken i Trondheim (der det første landsmøtet ble arrangert) navnet Elsa Laula Renbergen sijjie (Elsa Laula Renbergs plass).

I forbindelse med hundreårsmarkeringen av det første samiske landsmøtet laget NRK denne flotte dokumentaren om Elsa Laula, Kvinnen som samlet Sápmi.

<https://tv.nrk.no/program/SAPP67002117>

Inför lif eller död

https://arkivkopia.se/bok/littbank-LaulaE_InforLifEllerDod

Foto: Ukjent/Tromsø museum

Gleditsch-prosjektets julekalender er laget i samarbeid med [Soroptimist International Norway](#), [Stiftelsen Dam](#) og [Kulturrådet](#)

[#gleditschprosjektet](#) [#julekalender](#) [#godjul](#) [#feminisme](#) [#likestilling](#)
[#ICantBelieveIStillHaveToProtestThisShit](#)

